

Barne-, likestillings-
og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

UNICEF Norge
P.B. 438 Sentrum, 0103 Oslo
Besøksadr.: Rådhusgt. 24
e-mail: mail@unicef.no
www.unicef.no

Tel: + 47 24145100
Fax: + 47 22330009
Gaver: 1644 04 09400
Org.nr: 961 331 846

Oslo 3. mai 2012

Høring – NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning

UNICEF er FNs barnefond og verdens største hjelpeorganisasjon for barn. UNICEF arbeider for barns rettigheter både i og utenfor Norge.

Statens forpliktelse til å investere i tiltak som kan realisere barns rett til å bli hørt i alle saker som angår ham eller henne, og sikre at barns synspunkter tillegges vekt, følger av barnekonvensjonen art. 12. Et av de grunnleggende tiltakene som bør iverksettes for å sikre implementeringen av art. 12 i barnekonvensjonen er å møte eventuelle fordommer og oppfatninger i samfunnet vedrørende barns manglende evner til å danne selvstendige standpunkt. Det er derfor særlig viktig å skape miljøer hvor barn selv kan få realisert og demonstrert egne meninger.

Med dette som utgangspunkt mener UNICEF Norge at utvalget har løftet frem gode problemstillinger og løsninger for å sikre barn og unges reelle medvirkning og innflytelse.

UNICEF Norge har kommentarer til følgende av rapportens kapitler:

- Skolens demokratiopplæring
- Myndighetsinitierte ordninger for medvirkning
- Personvern i nye medier
- Unge under offentlig omsorg

UNICEF Norge har følgende kommentarer til utvalgets forslag

Kapittel 3

UNICEF Norge støtter utvalgets vektlegging av skolen som arena, både mht opplæring om demokrati, for demokrati og gjennom demokratisk praksis. Grunnskolen favner praktisk talt alle og blir derfor særlig viktig. Et utvidet demokratifag vil både kunne omfatte demokratisk praksis gjennom et styrket formelt elevdemokrati med klasseråd / elevgrupperåd og representativt elevråd og opplæring om demokratiske prosesser, politisk arbeid og sivilsamfunnet. UNICEF gjennomførte i 2009/2010 en undersøkelse blant nordiske ungdomsskoleelever om blant annet hvordan de så på og vektla sin egen mulighet til medbestemmelse, samt deres kunnskap om demokratiske prosesser. Noen av resultatene fra de 1199 norske deltakerne fordelt på alle landets fylker er relevante i denne sammenhengen:

- 72,5 % er helt eller delvis enige i at elever i elevråd og ungdomsråd snakker på elevenes vegne, 17,7 % vet ikke.
- På spørsmål om de tre viktigste sakene der ungdom bør høres, kom skolerelaterte saker på topp. 38,1 % hadde dette som en av sakene.
- På spørsmål om hvor viktig ulike aktiviteter er for å kunne påvirke, kommer elevrådsstyret ved skolen på andre plass etter blogger og sosiale medier.
- Bare halvparten (49,9 %) synes de lærer nok på skolen om hvordan avgjørelser tas i Norge, 35,6 % vet ikke.
- 37,3 % synes de lærer nok på skolen om hvordan avgjørelser tas i deres kommune, 36 % vet ikke
- 37,5 % synes stemmerettsalderen i nasjonale og/eller lokale valg skal senkes, 28,3% vet ikke.

Et nytt demokratifag bør inkludere opplæring om formaliserte medvirkningsorganer for ungdom som eksempelvis kommunale ungdomsråd, fylkesungdomsråd og Ungdommens storting, politiske ungdomspartier og frivillige organisasjoner i tillegg til øvrige institusjonaliserte ordninger. Det bør vurderes om demokratifaget kan brukes som en informasjons- og høringskanal for noen av de nevnte organer i relevante saker.

FNs barnekomité etterlyser i sine merknader til Norges 4. rapport om oppfølging av barnekonvensjonen en sterkere synliggjøring av barns rettigheter i skolens pensum på alle nivåer: "Komiteen anbefaler også at fyllestgjørende informasjon om barns rettigheter blir en del av pensum på høyskoler og universiteter for alle profesjoner som har med barn og familier å gjøre, og en del av skolenes læreplaner på alle nivåer." Opplæring om og praktisering av barnekonvensjonen vil etter UNICEF Norges syn ha en selvsagt plass i et bredt demokratifag.

For øvrig støtter vi utvalgets forslag.

Kapittel 5

Når det gjelder barn og unges medvirkning gjennom ungdomsråd og andre formaliserte medvirkningsorgan, som er behandlet i utredningens kapittel 5, er det etter UNICEF Norges vurdering viktig at det utarbeides nasjonale retningslinjer for ungdomsråd. Som utvalget selv legger opp til i sitt forslag er det viktig å sikre at mangfoldet i ungdomsstemmene kommer frem.

Et avgjørende hinder for reell deltakelse kan være sosiale og kulturelle barrierer. Ved å utarbeide nasjonale retningslinjer både for ungdomsråd og for inkluderingen av såkalte ekspertgrupper håper UNICEF Norge at en sikrer bedre reell innflytelse.

UNICEF Norge er derimot uenig med utvalget når det gjelder aldersavgrensingen som utvalget legger opp til under punkt 5.5.1. Det følger av barnekonvensjonen art. 12 at barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Etter vår vurdering er det ikke samsvar mellom art. 12 i barnekonvensjonen og utvalgets forslag til aldersavgrensing. Det følger av FNs barnekomités General Comment nr. 12 (2009) at alder alene aldri kan fastslå hvilken vekt barnets synspunkter skal ha. Det vil ofte være andre momenter enn alder som vil være avgjørende for barns mulighet til å fremsette sine synspunkter. UNICEF Norge mener derfor at barna selv bør vurdere hvorvidt de skal delta i ungdomsråd etc. og at det derfor ikke skal tas inn noen aldersavgrensing i forhold til hvem som kan delta i disse foraene. UNICEF Norge legger til grunn at det er vanskelig å

argumentere for at barn generelt ikke har den kunnskapen og det modenhetsnivået som kreves for å kunne bli reelt involvert i prosesser som skisseres i utvalgsrapportens kapittel 5.

Kapittel 8

Når det gjelder barns personvern i nye medier, ønsker UNICEF Norge at departementet vurderer nærmere om det bør gis en regulering av hvor gammel man må være for å kunne bestemme at bilder av en selv kan publiseres på nettet. Og om dette skal tas inn i undervisningen om digital kompetanse i grunnskolen, samt gjøres kjent for alle foreldre. I dag anbefaler Barneombudet og Datatilsynet en 15-årsgrense, som beskrevet under punkt 8.2.3, kun basert på fortolkninger som er gjort lite kjent for allmennheten. Et slikt regelverk må også ivareta barns rett til ikke å bli omtalt og få publisert bilder av seg selv – dette bør også gjelde bilder foreldrene selv legger ut - uten viten og/eller et aktivt ønske om det fra barnet selv.

UNICEF Norge savner i utredningen en drøftning av manglende redaktøransvar hos aktører i dette markedet, og et regelverk som tydeliggjør aktørenes ansvar i forhold som gjelder mindreårige. UNICEF Norge viser i denne forbindelse til de ti prinsippene for barn og næringslivets samfunnsansvar som UNICEF har utarbeidet i samarbeid med Redd Barna og FNs global compact.

Kapittel 9

UNICEF Norge er enig med utvalget i deres vurderinger knyttet til en prøveordning med erfaringskonsulenter og tillitspersoner. Det er viktig å styrke medbestemmelsen for barn og unge i barnevernet, nettopp for å sikre reell medvirkning og innflytelse over egen hverdag. En bør også styrke medinnflytelsen i saker om ansvars- og inntaksgruppemøter slik både utvalget og barnevernpanelet har foreslått.

UNICEF Norge støtter også forslagene knyttet til samtykke ved såkalte "frivillige" plasseringer etter barnevernloven § 4-4 og lov om psykisk helsevern § 2-1 første ledd. Det er viktig at spørsmål knyttet til barns rett til å uttale seg om saker som angår dem også gjelder i forhold til plassering utenfor hjemmet og ved institusjonsopphold. I denne forbindelse vil UNICEF Norge også gjøre oppmerksom på at utvalget ikke har vurdert hvordan en skal sikre medbestemmelse i forhold til barn og unge som plasseres i institusjon eller avlastning etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6, bokstav c og d. UNICEF Norge ber derfor om at departementet vurderer hvorvidt en styrking av barns rett til medbestemmelse også bør gjelde for de som er gitt en institusjonsplass etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester.

Når det gjelder forslagene om styrking av unge asylsøkeres rett til å medvirke i asylsaken støtter UNICEF Norge utvalgets forslag.

Med vennlig hilsen

Bernt G. Apeland
Generalsekretær

Ivar Stokkereit
Juridisk rådgiver